

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2023

Lastensuojelu

Merje Halmekoski 2103217, Susanna Viitanen 2002630

VARHAINEN PUUTTUMINEN - LAPSEN OIKEUS JA ETU MYÖS ESIOPETUKSESSA

– tuloksena opas matalan kynnyksen palveluista
esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen Turussa

Merje Halmekoski ja Susanna Viitanen

VARHAINEN PUUTTUMINEN-LAPSEN ETU JA OIKEUS MYÖS ESIOPETUKSESSA

- tuloksena opas matalan kynnyksen palveluista esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen Turussa

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää lastensuojelun ja sosiaalihuollon yhteistyötä esiopetuksen kanssa ja vahvistaa esiopetuksen henkilökunnan tietoisuutta sosiaalipalveluiden toimintatavoista ja näin vahvistaa varhaista puuttumista esiopetuksessa. Vaikka kehittämistyö keskittyy esiopetukseen, varhaiskasvatus kulkee vahvasti rinnalla, koska esiopetuksen lisäksi lapsilla on usein tarvetta myös varhaiskasvatukseen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää, miten varhaiskasvatuksen henkilökunta suhtautuu lastensuojeluilmoitusten tekemiseen ja millaisia kokemuksia heillä on varhaisesta puuttumisesta. Onko heillä tarpeeksi tietoa sosiaalipalveluista ja saavatko he tukea esihenkilöltään näissä tilanteissa vai toivoisivatko he jotain muuta tukea asian eteenpäin viemiseen.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla esiopetuksen henkilökuntaa kolmesta eri päivähoitoyksikön esiopetusryhmästä. Tutkimuksen teoriaosuudessa kuvataan esiopetusta ja lastensuojeluprosessia Turussa.

Kehittämistyön tuotoksena koottiin palveluopas matalankynnyksen palveluista, sekä kunnallisen että kolmannen sektorin osa-alueilta esiopetuksen ja mahdollisesti varhaiskasvatuksen käyttöön ja jaettavaksi vanhemmille.

ASIASANAT:

varhainen puuttuminen, esiopetus, varhaiskasvatus, lastensuojelu, sosiaalihuolto

BACHELOR'S / MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of social services

Spring 2023 | 45 pages, 3 pages in appendices

Merje Halmekoski and Susanna Viitanen

EARLY INTERVENTION- ADVANTAGE AND THE RIGHTS OF THE CHILD ALSO IN PRE-SCHOOL EDUCATION

- as a result, a guide from low-threshold services to pre-school education and early childhood education in Turku

The purpose of the thesis was to develop co-operation with pre-school education in child welfare and social care, and to strengthen the awareness of pre-school staff about the activities of social services and thus to strengthen early intervention in pre-school education. Although the development work focuses on pre-school education, early childhood education is closely associated with the fact that children often need early childhood education as well as pre-school education.

The aim of the thesis was also to find out how early childhood education staff reacts to child welfare reports and what experiences they have of early intervention. Do they have enough information about social services and whether they receive support from their superiors in these situations or if they would like some other support to move the matter forward?

The research material was collected by interviewing pre-school staff from three pre-school education groups in a different day care unit. The theoretical part of the research describes pre-school education and the child protection process in Turku.

The output of the development work was a service guide for low-threshold services, from both municipal sector and third sector, for the use and distribution in pre-school education and possibly early childhood education to parents.

KEYWORDS:

early intervention, pre-school education, early childhood education, child welfare, social care

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTO JA TAVOITEET	8
3 VARHAISKASVATUKSEN ESIOPETUS	11
3.1 Esiopetuksen rakenne ja tehtävät	11
3.2 Esiopetus Turussa	12
3.3 Esiopetus ennaltaehkäisevänä palveluna	13
3.4 Lapseen liittyvä varhainen puuttuminen työyhteisön tuella	16
3.5 Moniammatillinen yhteistyö esiopetuksessa	17
4 LASTENSUOJELU	20
4.1 Lastensuojelun tarkoitus	20
4.2 Lastensuojeluprosessi ja avohuolto	21
4.3 Lastensuojeluprosessi Turussa esiopetuksen näkökulmasta	22
5 TUTKIMUSOSUUDEN JA KEHITTÄMISEN TOTEUTUS	24
5.1 Tutkimusmenetelmä	24
5.2 Aineiston keruu	25
5.3 Aineiston analysointi	26
5.4 Osallistava kehittäminen ja palveluoppaan laadinta	27
6 TUTKIMUS OSUUDEN TULOKSET	31
7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	36
7.1 Tulosten arviointia	36
7.2 Kokemukset vanhempainilloista	37
7.3 Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden arviointia	38
7.4 Oman oppimisen arviointia	39
8 POHDINTA	40
LÄHTEET	42

LIITTEET

- Liite 1. Haastattelujen apukysymykset
Liite 2. Vanhempainiltojen PowerPoint esitys

KUVIOT

Kuvio 1 Lastensuojeluprosessi (Lastensuojelun arviointi 2015)	22
Kuvio 2. Oppaan aihealueet	29
Kuvio 3. Vastausten tulokset (n=4)	33
Kuvio 4. Vastausten tulokset (n=4)	35

TAULUKOT

Taulukko 1 Huolen vyöhykkeistö. (Eriksson & Arnkil 2009, 25.)	16
Taulukko 2 Aineiston tiedot	27

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää lastensuojelun ja sosiaalihuollon yhteistyötä esiopetuksen kanssa ja vahvistaa esiopetuksen henkilökunnan tietoisuutta sosiaalipalveluiden toimintatavoista ja näin vahvistaa varhaista puuttumista esiopetuksessa. Esiopetukseen on Suomessa oikeus jokaisella lapsella ennen oppivelvollisuutta (Opetushallitus 2022). Idea rajata kehittämistyöalue esiopetukseen heräsi siitä, että esiopetuksessa ei pääsääntöisesti toimi varhaiskasvatuksen sosionomeja ja sosiaalipuolen osaaminen ja ymmärtäminen ei ole välttämättä vahvaa. Varhaiskasvatuksen opettajan osaaaminen painottuu kasvatustieteellisiin seikkoihin ja varhaiskasvatuksen sosionomin osaaaminen liittyy sosiaalityöalueelle (Mahkonen 2018, 89). Kehittämistyön tuotoksena koottiin palveluopas matalan kynnyksen palveluista sekä kunnallisen että kolmannen sektorin osa-alueilta esiopetuksen ja mahdollisesti varhaiskasvatuksen käyttöön ja jaettavaksi vanhemmille.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää, miten varhaiskasvatuksen henkilökunta suhtautuu lastensuojeluilmoitusten tekemiseen ja millaisia kokemuksia heillä on varhaisesta puuttumisesta. Onko heillä tarpeeksi tietoa sosiaalipalveluista ja miten se näyttäytyy varhaiskasvatuksen näkökulmasta. Saavatko he tukea esihenkilöltään näissä varhaisen puuttumisen tilanteissa ja toivoisivatko he jotain muuta tukea asian eteenpäin viemiseen.

Varhaiskasvatuksessa kehittämistyö painottuu kolmen eri päivähoitoyksikön esiopetusryhmiin. Päivähoitoyksiköt on valittu sosiaalitoimen aluejakojen mukaisesti, jotta varhaiskasvatuksen henkilökunnan on helpompi paikallistaa päivähoitoyksikkönsä tietylle sosiaalipalvelun alueelle. Aluerajat ovat Turussa kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuudessa ja hyvinvoinnin palvelukokonaisuudessa erilaiset. Idea kehittämiselle tuli toisen opinnäytteen tekijän aiemmalla työurallaan varhaiskasvatuksen kentällä keräämistä kokemuksista. Opinnäytetyön ohjausryhmässä toimii varhaiskasvatuksesta lähiesihenkilö ja sosiaalitoimesta sosiaalityöntekijä. Heidän kanssaan pidettiin neuvonpitoja ja yhdessä suunniteltiin kehittämistyön etenemistä ja sen tarkoitusta.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin haastattelemalla vapaaehtoisia varhaiskasvatuksen opettajia valituista yksiköistä. Esiopetuksessa henkilöstörakenne on pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajien muodostama koko-

naisuus. Usein esiopetuksessa olevat lapset käyttävät myös varhaiskasvatuksen palveluita, eli toiminta tapahtuu näiden kahden toiminnan rajapinnoilla, kuten Mahkonen (2018, 55) toteaa. Vaikkakin varhaiskasvatuksessa on alueellisia sosionomeja toiminnassa mukana ja esiopetuksessa kuraattoreita, on hyvä saada lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma eli LEOPS-keskusteluiden tueksi ja mahdollisesti vanhemmille jaettavaksi matalan kynnyksen palveluista opas. Oppaasta esiopetuksen henkilökunta voi yhdessä perheiden kanssa etsiä heille sopivia palveluita ilman sosiaalitoimen asiakkuutta.

Kehittämistyön yhtenä osa-alueena oli haastatteluiden lisäksi saada sosiaalitoimelle kasvot ja osallistua näiden valittujen esiopetusryhmien vanhempainiltoihin syksyn 2022 aikana. Haastatteleamalla henkilökuntaa saatiin käsitys siitä, millaista materiaalia tarvitaan vanhempainiltoja varten. Vanhempainiltoihin osallistumisien tarkoituksena oli kertoa sosiaalitoimen työskentelystä vanhemmille ja samalla varhaiskasvatuksen esiopetuksen henkilökunnalle. Mukaan näihin iltoihin osallistui ohjausryhmästä sosiaalityöntekijä Turun Eteläisestä lapsiperhesosiaalityöstä. Vaikka kehittämistyö keskittyy esiopetukseen, varhaiskasvatus kulkee vahvasti rinnalla, koska esiopetuksen lisäksi lapsilla on usein tarvetta myös varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen henkilökunta pysyy pääsääntöisesti samana koko lapsen esiopetuksen ja mahdollisen muun hoitotarpeen ajan.

Tutkimuksen teoriaosuudessa kuvataan esiopetusta ja lastensuojeluprosessia Turussa. Esiopetuksen rakennetta, tehtävää, moniammatillista yhteistyötä sekä työyhteisön tuen merkitystä varhaiseen puuttumiseen. Lastensuojelun prosessin etenemistä esiopetuksen näkökulmasta sekä lastensuojelun tarkoitusta. Teoriaosuuden jälkeen kuvataan tutkimuksen etenemistä. Opinnäytetyö toteutui kvalitatiivisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin teemahaastattelujen avulla. Aineistoa analysoitiin sisällönanalyysillä. Lopuksi pohditaan sosiaalitoimen ja esiopetuksen yhteistyön merkitystä varhaisessa puuttumisessa.

2 OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTO JA TAVOITEET

Kehittämistyö alkoi helmikuussa 2022. Yhteyttä otettiin opinnäytetyön ohjausryhmässä toimivaan Turun kaupungin, Nättinummen päiväkodin varhaiskasvatuksen esihenkilöön Kirsti Salo-Saariseen. Hän toimii opinnäytetyön toimeksiantaja ja hänen kanssansa sovittiin yhteinen palaveriaika. Opinnäytetyön alustava runko rajattiin ja yhdessä toimeksiantajan kanssa suunniteltiin vielä tarkempaa yhteistä opinnäytetyön suuntaa. Opinnäytetyön aluerajoja suunniteltiin yhdessä ja ne valikoituivat sosiaalitoimen aluerajojen mukaan kolmesta valitusta varhaiskasvatuksen yksiköstä näiden rajojen sisällä. Toukokuun 2022 aikana lähetettiin sähköpostitse valittujen varhaiskasvatussyksiköiden esihenkilöille tiedot opinnäytetyöstä ja alustavat ajatukset haastattelujen aikatauluista. Sitä ennen suunniteltiin vielä toimeksiantajan kanssa haastatteluiden sisältöä ja haastattelun kysymyksiä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatuksen henkilökunta suhtautuu lastensuojeluilmoitusten tekemiseen ja millaisia kokemuksia heillä oli varhaisesta puuttumisesta. Esimerkiksi selvitettiin, kokeeko henkilökunta asian helpoksi vai toivoisivatko he siihen lisää opastusta tai koulutusta. Miten herkästi he ottavat vanhempien kanssa huolet puheeksi, kun huomaavat lapsessa muutosta tai muita merkkejä lapsen hyvinvoinnin vaarantumisesta? Selvitettiin, onko heillä tarpeeksi tietoa sosiaalipalveluista ja saavatko he tukea esihenkilöltään näissä tilanteissa vai toivoisivatko he jotain muuta tukea asian eteenpäin viemiseen. On muistettava, että varhaiskasvattajilla on lainmukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, kun huoli lapsesta herää (Lastensuojelulaki 417/2007, 25 §).

Aiemman tutkimuksen perusteella henkilökunta koki tietämyksensä riittämättömäksi tilanteessa, kun huoli lapsesta herää ja vain alle puolet vastanneista tiesivät, miten toimia huolen herätessä (Kelonen ym. 2020, 37). Lastensuojelun Keskusliiton ja sosiaalialan ammattijärjestö Talentian kesäkuussa 2010 tilaamassa kyselyssä Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus oli saatu samansuuntaisia tuloksia (Paavola ym. 2010, 10–12). Onko henkilökunnalla tarpeeksi osaamista ja tietoa ilmoituksen tekemisestä. Miten esihenkilöt tukevat henkilökuntaa lapsen kohdistuvan huolen ilmoittamisesta? Miten ilmoitusprosessi eteen esiopetuksen näkökulmasta? Selvitimme, onko heillä tarpeeksi tietoa ilmoitusprosessin etenemisestä.

Kehittämistyön seuraava vaihe eli kesällä 2022 toteutettu vaihe oli esiopetushenkilöstön haastatteluiden toteuttaminen ja vastausten teemoittelu. Haastatteluiden analysoinnin jälkeen jalkauduttiin kolmeen valittuun esiopetusryhmän vanhempainiltaan sosiaalityöntekijän kanssa. Tarkoituksena oli lieventää perheiden mahdollista ajatusta sosiaalitoimen negatiivisuudesta sekä kertoa vanhemmille sosiaalitoimen tarjoamista arkea helpottavista palveluista. Kuvajan Pro gradu -tutkielmassa (2017, 1) lastensuojelu näyttäytyy usein perheille ristiriitaisena käsitteenä ja perheet kokevat sen häpeällisenä. Tämän aiemman tutkimuksen pohjalta vanhemmille annettiin mahdollisuus kysymyksiin ja mielipiteisiin sekä mahdollisuus osallistua kehittämistoimintaan (Salonen ym. 2017, 18).

Kostamon ym. mukaan (2022, 11) toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillinen tuotos, joka palvelee tässä tapauksessa varhaiskasvatuksen esiopetuksen henkilökuntaa sekä heidän käytänteitä arjessa. Tarkoitus oli madaltaa kynnystä Turun kaupungin sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen yhteistyön välillä sekä viedä tietoa varhaiskasvatukseen sosiaalihuollon toiminnasta. Vanhempainiltoja varten tehtiin tiivis PowerPoint esitys vanhemmille ja henkilökunnalle. Tarkoituksena oli selventää varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä vanhemmille lastensuojeluilmoituksen vaiheita ja lastensuojeluprosessin etenemistä. Aikomuksena oli tukea ennaltaehkäisevyyttä sekä varhaista puuttumista varhaiskasvatuksessa.

Tarkoitus oli jalkautua sosiaalipuolelta esiopetuksen vanhempainiltoihin ja näin pyrkiä lähentämään ja madaltamaan näiden kahden tahon rajapintoja. Kelosen ym. (2020, 41) mukaan, yli puolet varhaiskasvatuksen henkilökunnasta koki sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen rajapintojen lähenemisen ja yhteistyön tärkeäksi. Lastensuojelulain tavoitteissa jo vuonna 1984 on korostettu ehkäisevien palveluiden merkitystä ja viranomaisen välistä yhteistyötä. Vuonna 2008 lisättiin lastensuojelulakiin ennaltaehkäisevän lastensuojelun määritelmä ja vuonna 2010 se siirrettiin omaksi pykäläkseen. Näiden säädösten tarkoituksena oli korostaa entisestään peruspalveluiden roolia lapsen suojelussa. Vuonna 2015 lastensuojelulakiin tehtyjen muutosten myötä luku 2 kumottiin ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun säädökset siirrettiin sosiaalihuoltolakiin. Tämän säädöksen myötä osa lastensuojelun avohuollon tukitoimista on saatavilla ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Saastamoinen 2016, 42.)

Syksyn 2022 aikana koottiin varhaiskasvatukselle opas matalan kynnyksen palveluntarjoajista. Oppaaseen valittujen palveluiden esittelyissä avattiin lyhyesti niiden keskeiset

sisällöt sekä palveluntuottajien yhteystiedot. Opas jaettiin haastatteluun osallistuneille varhaiskasvatusyksiköiden esihenkilöille sähköisessä muodossa. Henkilökunnan on mahdollisuus saada opas käyttöönsä tarvittaessa.

3 VARHAISKASVATUKSEN ESIOPETUS

3.1 Esiopetuksen rakenne ja tehtävät

Esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen keskeinen tehtävä on suojella ja edistää lapsen oikeuksia, joiden mukaan lapsi on arvokas ja ainutlaatuinen, hänellä on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi ja otetuksi huomioon omana itsenään ja yhteisön jäsenenä. Lapsella on näin oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. (Heinonen ym. 2016, 148.) Varhaiskasvatus ehkäisee syrjäytymistä ja sillä on vaikutusta ylisukupolvisen huono-osaisuuden jatkumisen katkaisemiselle (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2015).

Esiopetukseen on Suomessa oikeus jokaisella lapsella ennen oppivelvollisuutta. Yleensä esiopetukseen osallistuvat lapset ovat 6-vuotiaita. Lapsella voi olla myös pidentetyn oppivelvollisuuden päätös sairauden tai vamman vuoksi, tällöin oikeus esiopetukseen on lapsella jo sinä vuonna, kun hän täyttää 5-vuotta. Huoltajalla on velvollisuus ilmoittaa lapsensa esiopetukseen. Esiopetus ei ole pakollista, mutta esiopetukseen ilmoitetun lapsen tulisi osallistua toimintaan säännöllisesti, jotta tavoitteilla on mahdollisuus toteutua. (Opetushallitus 2022.) Esiopetuksen toimintakausi vastaa koulun toimintavuotta ja tunteja on oltava vähintään 700. Esiopetusta on arkipäivisin neljä tuntia ja se ajoittuu kello 8–13 välille. Esiopetusaika on maksutonta. (Turku 2022.)

Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa tulee huomioida lasten yksilölliset tarpeet, lapsen kehitys, oppiminen ja kasvu. Lapsen oppimisen kannalta varhaiskasvatuksella, esiopetuksella ja perusopetuksella on vankka perusta lapsen elinikäiselle oppimiselle. Lähtökohtana tälle kokonaisuudelle on se, että henkilökunta tuntee koulutusjärjestelmän vaiheet ja tavoitteet. Sillä on merkitystä lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle, jotta eri siirtymävaiheet koulutusjärjestelmässä voidaan suunnitella ja niitä voidaan myös arvioida. (OPH 2014.)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018) säädetään, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheitä ja vanhempia heidän kasvatustyössään. Lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta, mikäli se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia, tai jos se on muutoin lapsen edun mukaista. Aiemmin varhaiskasvatuslaissa oli huoltajan oikeus saada lapselle päivähoitopaikka, lakimuutoksen jälkeen lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 12 §).

Varhaiskasvatuslaissa on myös säädetty varhaiskasvatushenkilöstön ammatillisesta pätevyydestä ja henkilöstön mitoituksista. Opinnäytetyön tarkoitus ei ole väittää, ettei henkilökunnalla olisi ammattitaitoa toimia eri vuorovaikutustilanteissa, vaan tarkoitus on kehittää heille keskusteluiden tueksi opas matalan kynnyksen palveluista, jotta varhainen puuttuminen olisi molemmin puolin keskustelevaa.

Aikaisempia tutkimuksia varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun rajapinnoista löytyy runsaasti. Täysin samalla lailla kohdennettua vain esiopetukseen keskittyvää tutkimusta ei suoraan löytynyt. Kelonen ym. (2020, 42–44) pohtivat opinnäytetyössään, että hyvän oppaan laatimisen onnistuminen ei ole itsestään selvää. He haastattelivat kehittämissyössään varhaiskasvatuksen henkilökuntaa ja tekivät oppaan saamiensa vastausten perusteella. Kyselyiden perusteella heille nousi esille päiväkodin sisäisten toimintamallien yhtenäistäminen. Toive lastensuojelun kanssa tehtävästä yhteistyöstä tuli heidän kyselyssään vahvasti esille. Hypoteesina oli, että tämä ilmiö nousee myös omissa haastatteluissamme esille. Pulkkinen ym. (2017, 3) opinnäytetyössään tutkitaan varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä sekä sen haasteita, sujuvuutta ja kehittämiskohteita, kehittämistarpeita ja työntekijöiden kokemuksia niistä. Tutkimuksessa asiaa kartoitettiin laajemmin koko varhaiskasvatuksen osalta, kun taas tässä opinnäytetyössä keskitytään esiopetukseen. Pulkkinen ym. opinnäytetyön tutkimuksen tuloksena ei ollut opas.

3.2 Esiopetus Turussa

Turussa esiopetusta järjestetään kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa ja sitä on mahdollista saada myös ruotsin kielellä. Turussa pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvilla lapsilla esiopetus alkaa pääsääntöisesti heidän täyttäessään viisi vuotta. Heillä tulee olla erityisen tuen päätös. Turku on mukana opetus- ja kulttuuriministeriön kokeilussa kaksivuotisesta maksuttomasta esiopetuksesta. Turussa kokeiluun kuuluu tosin vain muutama varhaiskasvatusyksikkö. Kokeilu kestää toukokuun 2024 loppuun. (Turku 2022.) Esiopetusikäisillä lapsilla on mahdollisuus osallistua sekä varhaiskasvatukseen että esiopetukseen, eli toiminta tapahtuu käytännössä perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen rajapinnoilla (Mahkonen 2018, 55). Varhaiskasvatus aamulla ja iltapäivisin on lapselle maksullista ja maksu määräytyy vanhempien tulojen mukaisesti.

Esiopetuksessa on käytössä Turun esiopetussuunnitelma, jonka hyväksyy Kasvatus- ja opetuslautakunnan suomenkielinen varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto. Lapsen tulee osallistua esiopetukseen säännöllisesti toimintavuoden aikana. Jos lapsi ei osallistu esiopetukseen, tulee vanhemman huolehtia siitä, että lapsi suorittaa jonkin muun esiopetuksen ja saa sitä kautta tarvittavat tiedot ja taidot. (Turku 2022.)

Yksiköt, joissa esiopetus toimii, määritellään aina toimintakausittain. Turussa on yhteensä 93 yksikköä, joissa on 129 ryhmää ja kaikkiaan lapsille on tarjolla 2 227 esiopetuspaikkaa. (Turku 2022.) Tilastokeskuksen väestöntietojen mukaan vuonna 2016 syntyi maassamme 52 814 lasta ja heistä valtaosa aloitti esiopetuksen vuonna 2022 (Tilastokeskus 2017). Kuntien tulee järjestää sitä lapsille ennen oppivelvollisuuden alkamista. Vuonna 2021 otettiin käyttöön kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu. Kokeilua toteutetaan satunnaisesti valituilla toimipaikoilla ja kunnilla. Esiopetuksen varhaistamisen kokeiluun otetaan viisivuotiaita lapsia ja se kestää kevään 2024 loppuun. (Opetushallitus 2021.)

3.3 Esiopetus ennaltaehkäisevänä palveluna

YK:n lastenoikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus tulla suojelluksi ja kuuluksi ja saada kokonaisvaltaisesti hoivaa hänen ympärillään toimivilta tahoilta (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989). Lapsella on oikeuksia, mutta hän ei itse pysty vaatimaan niitä tai puhumaan oikeuksiensa puolesta. Siksi on tärkeää, että lapsen ympärillä on toimivia aikuisia, jotka puuttuvat hänen puolestaan näihin epäkohtiin. Lapsi ei osaa suoraan pyytää apua, vaan aikuisen tulee olla lapselle läsnä ja havainnoida lapsen elämässä näkyviä muutoksia. Lapsella on oikeus kasvuympäristöön, jossa hänen on mahdollista kehittyä monipuolisesti ja tuntea olonsa turvalliseksi. Siitä vastaa hänen hyvinvointistaan ensisijaisesti vastuussa oleva vanhempi huoltaja tai muu hoitaja. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2 §.)

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tehdään paljon yhteistyötä perheiden kanssa. Kasvatuskumppanuus on tapana varhaiskasvatuksessa liittää vanhempien ja ammattilaisten tasavertaiseen kohtaamiseen ja vastavuoroiseen dialogiin (Mahkonen 2018, 74). Vanhempien kanssa ollaan varhaiskasvatuksessa päivittäin tekemisissä ja pyritään saamaan luottamuksellinen ilmapiiri vuorovaikutustilanteissa. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, on hyvinkin mahdollista, että tuttu fyysinen päivähoitoyksikkö muuttuu ja samalla henkilökunta vaihtuu. Silloin aloitetaan luottamussuhteen luominen mahdollisesti kokonaan alusta lasten, vanhempien ja henkilökunnan kesken. Tämä tuo

omat haasteet henkilökunnan havainnointiin lasten osalta, lasten ryhmäytyminen vie oman aikansa ja lapsen oman paikan löytäminen uudessa ryhmässä on oma prosessinsa.

On tärkeää, että henkilökunnan ja lapsen välille syntyy luottamuksellinen suhde ja vanhempien ja henkilökunnan välille hyvä yhteistyösuhde. Syntynyt luottamus edesauttaa lapsen elämän turvallisuuden tunnetta ja sen jatkuvuutta. Yhteistyöllä on suuri merkitys, jotta lapsi saa hyvän ja mielekkään kasvatuskokonaisuuden, joka mainitaan lisäksi Opetushallituksen esiopetuksen tavoitteissa. (OPH 2022.)

Ennestään tuttujen perheiden kanssa on työntekijöiden helpompaa puhua asioista niiden oikeilla nimillä, mutta syksyllä esikoulun alkaessa saattavat kaikki perheet olla henkilökunnalle ennestään tuntemattomia. On tärkeää, että lapsen tuen tarpeet tunnistetaan oikea-aikaisesti, oikealla ajoituksella voi olla kauaskantoiset positiiviset vaikutukset. Lapsi ja perhe on tarvittaessa ohjattava matalan kynnyksen palveluiden ja tukitoimien piiriin (Saastamoinen 2016, 41). Kehittämistyön tuotos, matalan kynnyksen palveluopas vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä toimisi henkilökunnan tukena ja apuna ennalta ehkäisevässä työssä.

Turussa on panostettu erilaisin hankkein ennaltaehkäiseviin palveluihin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osalta. Turussa toimii tällä hetkellä kolme esiopetuksen kuraattoria ja hankerahoituksella alueellisia sosionomeja ja Helppi-tiimi. Helppi-tiimin tarkoituksena on toimia lasten ja henkilökunnan tukena arjen haasteissa moniammatillisesti antaen työkaluja esille nousseisiin haastaviin tilanteisiin (Turku 2022). Kuraattorit ja alueelliset sosionomit toimivat perheiden kanssa ja Helppi-tiimi toimii varhaiskasvatuksen henkilökunnan tukena. Varhaiskasvatuksen erityisopettajat ovat tärkeänä tukena sekä lapsille, perheille sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattitaidolla on ennaltaehkäisevänä toimintana suuri merkitys, ja päiväkodin henkilön tuella ja taidoilla siitä saadaan toimiva kokonaisuus.

Lastensuojelun työntekijät voivat suositella tai velvoittaa perhettä päivähoitoon. Varhaiskasvatus on yksi lastensuojelun tärkeä tukitoimitaho. Varhaiskasvatus tukee vanhempia kasvatuksessa ja samalla huolehtii siitä, että lapsen perustarpeet tulevat tyydytetyiksi. Varhaiskasvatus antaa lapselle turvallisen ympäristön toimia ja olla. Perushoito, strukturoitu päiväjärjestys, ihmissuhteet ja pedagoginen toiminta tukevat lasta. Lasten ja per-

heidän kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain (Lastensuojelulaki 417/2007).

Esiopetus ja varhaiskasvatus toimii siis jo nyt ennaltaehkäisevänä palveluna. Perheet saavat henkilökunnalta tukea arjessa esille tuleviin tilanteisiin, nouto- ja hakutilanteissa sekä tarvittaessa. Avun tarve voi nousta henkilökunnan huolesta tai vanhempien ottaessa huolensa puheeksi. Huoli voi liittyä arjessa esille tulleisiin tilanteisiin, kuten siirtymätilanteiden hankaluuteen, syömiseen tai lapsen omaehtoisuuteen. Toimintakulttuuria tulisi muuttaa siihen suuntaan, että kynnys tuen tarjoamiselle madaltuisi ja perheiden olisi helpompi pyytää tukea tarvittaessa, esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma eli Vasu-keskusteluiden yhteydessä, eikä perheille tulisi tunnetta leimaantumista (Kuvaja 2017, 46). Lapseen liittyvän huolen käsittelyä helpottaisi varhaiskasvatuksen ja sosiaali-toimen rajapintojen lähentyminen sekä esihenkilön positiivinen suhtautuminen siihen.

Juutin (2013, 220) mukaan varhaiskasvatuksen esihenkilöt eivät saata haluta toteuttaa muutoksia liian nopeasti, eivätkä myöskään liian suurin harppauksin, koska se voi vai- kuttaa suoraan työsuorituksiin ja ihmisten väliseen yhteistyöhön työpaikalla. Pienillä muutoksilla saadaan varmempia tuloksia kuin kerralla suurilla muutoksilla. Lapseen liit- tyvän huolen ilmaantuessa tulee kuitenkin muistaa, että lapsi on aina toiminnan keski- össä ja varhainen puuttuminen on lapsen oikeus. Työntekijä voi tarvittaessa käyttää huo- len arvioinnissa apuna Huolen vyöhykkeistöä, joka kehitettiin Stakesin Palmuke-projek- tissa 2000 (taulukko 1.). Lastensuojelun ehkäisevien tukitoimien ja palveluiden uudista- miseen tarvitaan tarkoituksenmukaista johtamista ja rakenteellisia muutoksia ehkäise- vään toimintaan (Paavola ym. 2010, 26). Tämän vyöhykkeistön avulla eri toimijat pysty- vät jäsentämään lasta koskevan huolen astetta. Yhteistyö eri tahojen kanssa lasta kos- kevissa tilanteissa on tärkeää ja vyöhykkeistöä hyödyntämällä eri ammattiryhmät puhu- vat samaa kieltä. (Eriksson & Arnkil 2009, 25.)

Taulukko 1 Huolen vyöhykkeistö. (Eriksson & Arnkil 2009, 25.)

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehjässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toimivuus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

3.4 Lapsen liittyvä varhainen puuttuminen työyhteisön tuella

Negatiivisten asioiden esille nostaminen saattaa saada varhaiskasvatuksen henkilökunnassa aikaiseksi erilaisia tunteita. Henkilökunta tiedostaa vaikeiksi koettujen asioiden esille ottamisen tarpeen ja pyrkii tilanteissa toimimaan oikein eli lapsen edun mukaisesti. Lapsen huoltaja saattaa käyttäytyä uhkaavasti, minkä vuoksi on tärkeää pohtia, miten lapsi kokee nämä tilanteet ja miltä hänestä saattaa tunteensa. (Saastamoinen 2016, 4.) Lapsen hyvinvointi ja nähdäks tuleminen on kaiken keskiössä. Varhaiskasvatuksessa henkilöstöllä on tärkeä rooli ohjata perheitä tarvittavien palveluiden piiriin. Tätä ohjaustyötä tehdessään esihenkilöltä saatava tuki on varhaiskasvatuksen henkilöstölle ensiarvoisen tärkeää. Haastatteluissa pyrittiin selvittämään henkilökunnan kokemukset esihenkilöltä saatavan tuen riittävydestä ja mahdollisesta lisäkoulutustarpeesta lapseen kohdistuvan huolen ilmoittamisessa ja esille ottamisessa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta kokee, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja esihenkilöt olettavat ilmoituksen tekemiseen tarvittavan painavia perusteita laiminlyönnistä (Talentia 2010, 12).

Lastensuojelulaki velvoittaa työntekijöitä tekemään lastensuojeluilmoituksen viipymättä huolen herätessä. Ilmoitus tulee lisäksi tehdä omalla nimellä. (Lastensuojelulaki 417/2007, 25§.) Omalla nimellä tehtävä lastensuojeluilmoitus saattaa tuntua työntekijästä ikävältä, koska ilmoituksen tekijään saattaa kohdistua kielteisiä reaktioita lapseen

liittyvän huolen herätessä, vanhemman kokiessa toiminnan itselleen epäedulliseksi. Lastensuojeluilmoitus koetaan usein koko perhettä leimaavana ja jopa holhoavana toimintana (Kuvaja 2017, 59). Työntekijän havaitessa huolen lapsessa tai vanhemmissa, toimintakulttuurin on tärkeää olla työntekijää tukevaa, jotta työntekijä uskaltaa ottaa asian puheeksi ja viedä sen eteenpäin. Tärkeää on ilmoituksen tekeminen yhdessä perheen kanssa tai ainakin perheelle tiedottaminen siitä, että ilmoitus tehdään. Perheen kanssa yhdessä tehtävässä ilmoituksessa otetaan yhteyttä sosiaalihuoltoon perheen tuen tarpeen arviointia varten. Perheen kanssa yhdessä toimiessa ei lastensuojeluilmoitusta tarvitse tehdä. (Terveyden ja Hyvinvoinninlaitos 2022a.)

Tilanteita, joissa ilmoituksen tekemisestä ei pidä keskustella etukäteen vanhempien kanssa ovat epäilyt lapsen joutumisesta pahoinpitelyn tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Niissä tilanteissa otetaan yhteyttä lastensuojeluun ilman, että keskustellaan lapsen tai hänen huoltajansa kanssa. Neuvoa voi kysyä lastensuojelusta tai poliisilta kertomatta lapsen henkilöllisyyttä. (THL 2022a.) Huoli voi herätä henkilökunnalle myös lapsen oma-aloitteisesta huolen esille tuomisesta.

Esihenkilöllä on suuri rooli luottamuksellisen ja refleктоivan työilmapiirin luomisessa. Kuten Heinonen ym. (2016, 78) toteavat esihenkilön vastuulla on, että varhaiskasvatuksen työntekijät ovat tietoisia vastuistaan ja velvollisuuksistaan sekä oikeuksistaan. Antti Aron (2018, 48–49) mukaan esihenkilö on avainasemassa työyhteisön toimintakulttuurin ja arvojen luomisessa. Arvojen mukainen toiminta antaa johtamiselle ja työilmapiirille kestävä pohjan, jolloin arvot näkyvät myös työskentelyssä, mitä asiakkaat arvostavat.

3.5 Moniammatillinen yhteistyö esiopetuksessa

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa asiakaslähtöistä työskentelyä, jonka tarkoituksena on muodostaa yhteinen käsitys asiakkaan tarpeista ja tarvittavista toimenpiteistä eri ammattilaisten ja asiakkaan kesken dialogisesti. Eri asiantuntijoiden tietojen ja taitojen yhdistäminen on moniammatillisen yhteistyön ydin, jonka tarkoituksena on päästä haluttuun tavoitteeseen, ongelmanratkaisuun ja päätöksentekoon. Varhainen puuttuminen toimii parhaiten silloin, kun eri hallintokuntien yhteistyö sujuu mutkattomasti (Varpu 2005, 8). Moniammatillisen työskentelyn yhtenä etuna nähdään päällekkäisen työn väheneminen. Asiakkaan kanssa sovittujen tavoitteiden mukainen työskentely on moniammatillisessa työskentelyssä tärkeää ja työntekijät vastaavat siitä, että asiakaslähtöinen työskentely toteutuu. (ePooki 2018.)

Varhaiskasvatuksen esihenkilön positiivisella asenteella ja toiminnalla on tärkeä merkitys moniammatilliselle toiminnalle. Esiopetus- ja varhaiskasvatussyksiköissä yhteisöllisyyteen panostettaessa saadaan aikaan refleктоiva ja salliva työyhteisö, jonka luomisessa esihenkilö on avainasemassa. Sallivassa työyhteisössä myös moniammatillisuus koetaan toimivana ja innovatiivisena asiana ja haasteellistenkin asioiden kohtaaminen yhdessä onnistuu. (Reikko ym. 2010, 36.) Toimintakulttuuriin vaikuttaa esihenkilön asenne eri tahojen kanssa tehtävälle yhteistyölle. Toimintakulttuurissa ovat tärkeässä osassa selkeät linjaukset ja säännöt, joilla on suora yhteys työilmapiiriin laatuun ja työntekijän itseohjautuvuuteen huoltilanteissa. (Heinonen ym. 2016, 79.) Toimivalla moniammatillisella yhteistyöllä koetaan olevan monia myönteisiä vaikutuksia työyhteisöön ja sen toimintaan (ePooki 2018).

Varhaiskasvatuslaissa (9 ja 11 e §) sekä sosiaalihuoltolaissa (41§) on säädetty monialaisesta yhteistyöstä, jonka tavoitteena on varmistaa, että varhaiskasvatusta toteutetaan lasten tarpeita vastaaviksi ja lapsen asioissa tehdään yhteistyötä. Kunnan tulee toimia monialaisessa yhteistyössä ja luoda tarvittavat yhteistyörakenteet. Yhteistyötä tehdään yhdessä muun muassa varhaiskasvatuksen, neuvolan, lastensuojelun sekä terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kesken. Kun huoli lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista herää jollakin taholla tai lapselle suunnitellaan ja järjestetään tukea, yhteistyön merkitys korostuu. Sosiaalihuollon viranomainen voi velvoittaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa osallistumaan lasta koskeviin verkostoihin sekä antamaan tarvittavia tietoja lapsesta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 41§). Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tiedon saanti perustuu aina lapsen vanhemmilta tai huoltajilta saatuun suostumukseen. Työntekijä voi yhteistyötaholta pyytää tietoja (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 41 §), mutta heidän velvollisuutensa ei ole niitä antaa.

Alle kouluikäiselle lapselle neuvolassa tehtävässä laajassa terveystarkastuksessa varhaiskasvatuksen henkilökunta antaa myös oman arvionsa lapsen taidoista ja hyvinvoinnista, mikä edellyttää huoltajilta pyydettyään kirjallista suostumusta. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan arvio lapsesta on tärkeänä osana lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviossa sekä varhaisen tuen tarpeiden tunnistamisessa moniammatillisessa yhteistyössä. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 7 §.)

Turussa toimii alueellisesti kuusi varhaiskasvatuksen sosionomia, jotka tekevät työtä vanhemmuuden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa olevien lasten perheiden kanssa. He

ovat tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatushenkilöstön kanssa sekä neuvoloiden, sosiaalitoimen, ulkomaalaistoimiston ja esiopetuksen kuraattoreiden kanssa. Turussa esiopetuksessa kuraattoreita toimi kaikkiaan kolme vuonna 2022. Kuraattori tukee lapsen esiopetukseen osallistumista, sosiaalista hyvinvointia ja myönteistä kehitystä yhteistyössä lapsen vanhempien, varhaiskasvatuksenopettajien ja muiden lapselle tärkeiden ihmisten kanssa. Varhaiskasvatuksessa toimii lisäksi 22 alueellista erityisopettajaa, viidellä eri alueella. Heidän laaja-alaista osaamistansa voivat hyödyntää sekä henkilökunta että perheet. Uutena tukimuotona Turussa otettiin käyttöön keväällä 2022 moniammatillisen Helppi-tiimin, joka työskentelee päiväkotien henkilökunnan tukena haastavissa tilanteissa. Helppi-tiimi koostuu viidestä varhaiskasvatuksen ammattilaisesta. Heidän tukeen ja apuun on saatavilla nopeasti. (Turku 2022.)

Nämä yllä mainitut ammattinimikkeet ja -tiimit ovat suhteellisen uusia palveluita varhaiskasvatuksen työskentelykentällä ja toimivat tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. Helppi-tiimi ja alueelliset sosionomit toimivat kaiken ikäisten lasten ja heidän perheiden kanssa varhaiskasvatuksessa. Esiopetuksen kuraattorin palveluita on mahdollista saada esiopetukseen kuuluvien lasten ja heidän perheiden. Lapsen siirtyessä peruskouluun voi esiopetuksen kuraattori vanhempien suostumuksella olla yhteydessä kouluun lapsen tuen tarpeesta.

4 LASTENSUOJELU

4.1 Lastensuojelun tarkoitus

Suomalainen lastensuojelu perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen, joka hyväksyttiin vuonna 1989 ja jota myös Suomi kansallisessa lastensuojelua koskevassa lainsäädännössään noudattaa. Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapselle oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, erityiseen suojeluun sekä vahvistaa lapsen osallisuutta omissa asioissaan. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuuluksi häntä koskevissa asioissa ikätaso huomioiden. (Lastensuojelulaki 417/2007, 5§.) Lisäksi lain tarkoituksena on pyrkiä edistämään sekä viranomaisten että perheiden välistä yhteistyötä lasten ja nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§).

Lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta vastaavat aina ensisijaisesti lapsen vanhemmat tai muut huoltajat. Yhteiskunnan on lastensuojelulain perusteella pyrittävä tukemaan vanhempia ja tarjottava perheelle apua riittävän varhain. (Lastensuojelulaki 417/2007, 2§.) Riittävän varhaisella avulla ja tuella voidaan ehkäistä varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ongelmien syntymistä tai pahenemista (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 a §). Tärkeä tehtävä ehkäisevän työn toteuttamisessa on neuvoloilla, päivähoidolla ja kouluilla. Mikäli nämä tukitoimet eivät ole riittäviä, on lapsi ja perhe tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin. Viranomaisen on kaikin tavoin edesautettava, että vanhemmat saavat toteuttaa kasvatustehtävänsä myös lastensuojelun asiakkuudessa, siitä huolimatta on lapsen suojeleminen aina viime kädessä viranomaisen tehtävä. (Saastamoinen 2016, 2–5.)

Lastensuojelun lähtökohtana on siis aina lapsen etu. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan on kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa on ensisijaisesti otettava lapsen etu huomioon. (THL 2022a.)

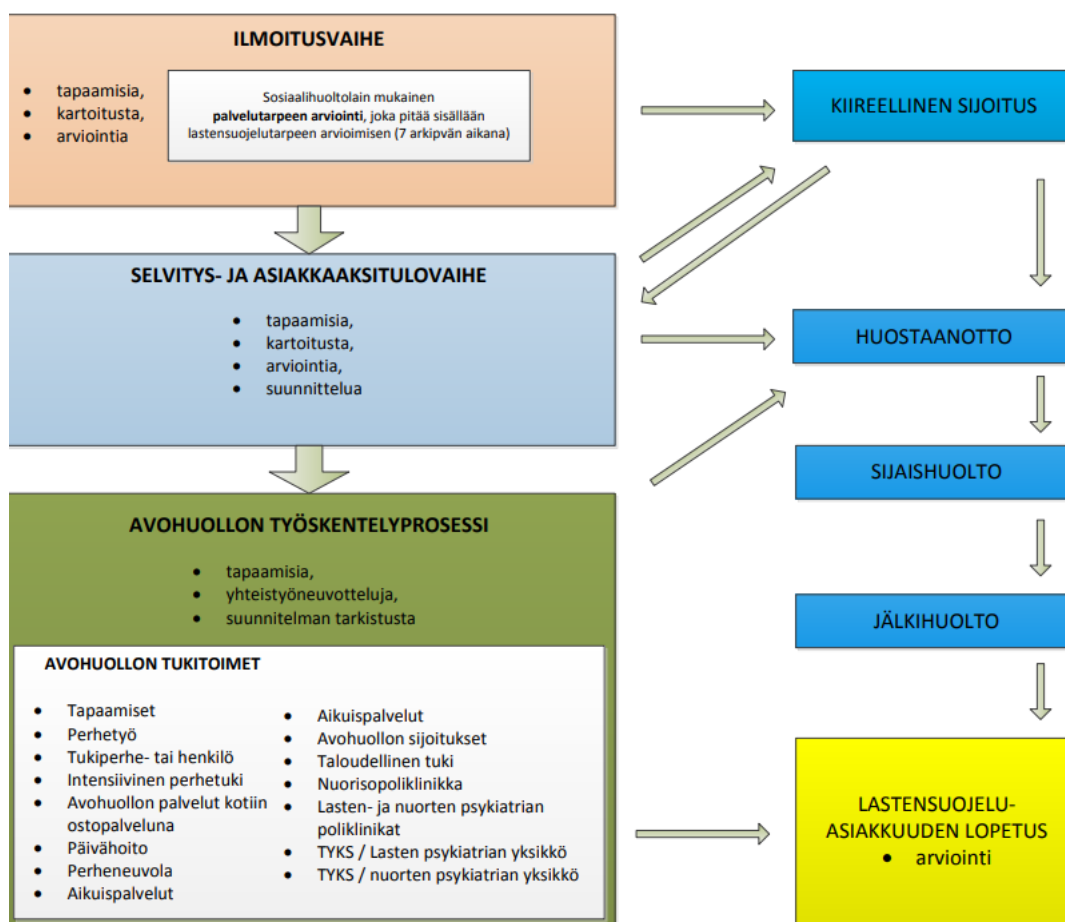
4.2 Lastensuojeluprosessi ja avohuolto

Lastensuojeluprosessi (kuvio 1) alkaa, kun huoli- tai lastensuojeluilmoitus saapuu viranomaisille. Se ei vielä tarkoita, että asiakkuus alkaisi sosiaalihuollossa. Lastensuojelutyössä edetään lievimmän toimenpiteen periaatteen mukaisesti ja pyritään aina ennaltaehkäisevään sosiaalityöhön. Perheille tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä tai pahenemista. Avohuollon palvelut ovat perheille vapaaehtoisia ja maksuttomia.

Palvelutarpeen arviointi aloitetaan alueelliselle sosiaalipäivystykselle saapuneen lastensuojeluilmoituksen tai huoli-ilmoituksen perusteella. Sosiaalipäivystys arvioi ilmoitusten perusteella, onko lapsen tuen tarve kiireellinen vai riittääkö viikon sisällä toteutettava ensiarviointi. Palvelutarpeen arviointi on aloitettava muutoin sosiaalihuoltolain mukaan seitsemän päivän sisällä. Palvelutarpeen arvio on tehtävä tarvittavassa laajuudessa kolmen kuukauden sisällä ilmoituksen vireille tulosta. (Sosiaalihuoltolaki 1304/2014, 36§.) Suomen virallisen tilaston mukaan Suomessa tehtiin vuonna 2021 yhteensä 173 466 lastensuojeluilmoitusta. Ilmoitusten määrä kasvoi edellisestä vuodesta 7 prosenttiyksiköä (THL 2022b).

Sosiaalityöntekijä tekee yhdessä vanhempien kanssa aina asiakassuunnitelman, kun perheessä todetaan palvelun tarvetta. Asiakassuunnitelmassa kartoitetaan kaikki asiakkaalla olevat palvelut ja asiakkaan oma arvio heillä jo olevista palveluista. Perheitä pyritään tukemaan palveluilla, joihin sosiaalihuoltolaki oikeuttaa ja näin ehkäisemään lastensuojelun tarvetta. (Sosiaalihuoltolaki 1304/2014, 10§.) Riippumatta siitä onko kyseessä sosiaalihuoltolain mukainen palvelu tai lastensuojelulainalainen palvelu, pyritään perheitä tukemaan ensisijaisesti avohuollon tukitoimin kodin ulkopuolisen sijoittamisen sijaan.

Dokumentointi on tärkeä lastensuojelutyön työväline. Se on tärkeä osa kaikissa lastensuojeluprosessin ja avohuollon eri vaiheissa sekä työntekijän lakisääteinen velvollisuus. Osallistavalla kirjaamisella turvataan sekä perheiden että työntekijän oikeusturva.

Kuvio 1 Lastensuojeluprosessi. (Lastensuojelun arviointi 2015.)

4.3 Lastensuojeluprosessi Turussa esiopetuksen näkökulmasta

Lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen (huoli-ilmoitus), tehdään varhaiskasvatuksen esiopetusyksiköstä. Ilmoituksen tai yhteydenoton tekee esiopetuksen työntekijä. Ilman vanhemman osallistumista on kyseessä lastensuojeluilmoitus. Yhdessä vanhemman kanssa tehtävä yhteydenotto on sosiaalihuollon tuen tarpeen arviointia koskeva ilmoitus. Ensisijainen tapa toimia on ilmoittaa vanhemmalle huolesta ja tehdä yhdessä vanhemman kanssa ilmoitus. Molemmissa ilmoituksissa tulee työntekijän kertoa ilmoituksen tekemiseen johtaneet syyt. (Räty 2019, 225.)

Sosiaalipäivystys arvioi ilmoituksen tai yhteydenoton kiireellisyyden ja aloittaa palvelutarpeen arvioinnin sekä ottaa tarvittaessa yhteyttä ilmoittajatahoon. Esiopetukseen ei

välttämättä tehdyn ilmoittamisen jälkeen oteta enää yhteyttä ilmoitukseen liittyen, ellei erityistä tarvetta ilmene. Palvelutarpeen arvioinnin aikana perheelle nimetty sosiaalityöntekijän voi tavata lasta esiopetusympäristössä, koska työntekijän velvollisuus on myös kuulla lapsen mielipiteitä asiasta.

5 TUTKIMUSOSUUDEN JA KEHITTÄMISEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä opinnäytetyö on tutkimusmenetelmältään laadullinen. Tavoitteena oli saada syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta, ja laadullinen lähestymistapa sopii käytettäväksi pienelle ihmisjoukolle (Kallinen ym. 2022). Laadullinen lähestymistapa soveltui tähän opinnäytetyöhön, koska haastateltavien määrä oli melko pieni, neljä henkilöä. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan selvittää, miten asiat koetaan ja millaisia merkityksiä asioille tutkimuksessa annetaan (Vilkkä 2015, 118). Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua, jonka avulla voidaan ottaa huomioon haastateltavien tulkinnat asioista. Niiden merkitykset olivat työssämme keskeisiä. Tulkintojen voidaan ajatella syntyvän vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48.) Haastatteluihin valittiin joukko esiopetuksen henkilökuntaa. Haastateltavilla tiedettiin etukäteen olevan kokemusta ja tietoa tutkittavasta aiheesta tai ilmiöstä, mikä tekee otoksesta tarkoituksenmukaisen ja harkinnanvaraisen. (Puusa & Juutti 2020, 106.)

Teemahaastattelun runkona olevia kysymyksiä

1. Millaista osaamista huoli-ilmoituksen prosessi vaatii työntekijöiltä?
2. Saavatko työntekijät mielestään tarpeeksi tukea esihenkilöltään ilmoituksen tekemiseen?
3. Miten ilmoitusprosessi näyttäytyy varhaiskasvatuksen näkökulmasta?

Kerätyn aineiston avulla pyrittiin kuvailemaan Hirsjärven ym. (2013, 134) tapaan ilmiöitä. Ilmiöt opinnäytetyössä ovat varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkemykset, tulkinnat lapseen kohdistuneesta huolen puheeksi otosta sekä heidän siihen liittyvistä tunteista. Onko heillä tarpeeksi valmiuksia ja tarvittavaa tietoa sekä tukea näissä tilanteissa? Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti eli kolmelta eri toiminta-alueelta sosiaalitoimen aluerajojen mukaisesti. Tutkimukseen valittiin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtaksi, että sen avulla voidaan kuvata todellista elämää eli opinnäytetyössämme varhaiskasvatuksen haastetta tehdä huoli- tai lastensuojeluilmoitus (Hirsjärvi ym. 2013, 161).

Varhainen puuttuminen perheiden tilanteisiin ja ohjaaminen eteenpäin matalan kynnyksen palveluihin ennaltaehkäisevästi. Valitusta teoreettisesta viitekehystä nousseena hypoteesina opinnäytetyössä oli, ettei henkilökunnalla ole riittävästi tietoa edellä mainituista asioista. Haastattelujen perusteella saatiin tietoa siitä, oliko hypoteesi todellinen esiopetuksen työkentällä. Kerätyn aineiston analyysiin käytettiin menetelmänä sisällyönanalyysia ja tyypittelynä teemoittelua. Tutkimuksessa tehtiin harjoitushaastattelu, minkä tarkoituksena oli saada muokattua apukysymyksiä ennen varsinaista haastattelua. Harjoitushaastatteluun on mahdollista määritellä haastatteluiden kesto sekä haastattelurungon toimivuus haastattelutilanteessa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 72).

5.2 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelulla. Hirsjärven ym. (2011, 48) mukaan haastattelu etenee tiettyjen teemojen varassa. Vuorovaikutuksella haastattelutilanteessa on keskeinen asema. Kaikille haastateltaville tehtiin samat kysymykset. Apukysymyksiä käytimme haastattelun kulussa tarvittaessa. Teemahaastattelun kysymyksiä ei suunnitella valmiiksi, vaan haastattelussa edettiin teemojen mukaan (Hyvärinen ym. 2017, 21). Alussa avauskysymysten merkitys on tärkeä, jotta haastateltava kokee kysymyksiin vastaamisen helpoksi ja mielenkiintoiseksi (Hirsjärvi & Hurme 2011, 107).

Yhteyttä otettiin ennakoon sovittujen yksiköiden esihenkilöihin sähköpostitse. Viestissä avattiin haastattelun sisältöä ja esitettiin toive haastatteluiden ajankohdasta. Viestin lähettämisen jälkeen oltiin yhteydessä puhelimitse esihenkilöihin ja varmistettiin esiopetusryhmien yhteystiedot.

Haastattelut saatiin sovittua kolmen varhaiskasvatusyksikön esiopetusryhmiin kesäkuulle 2022. Haastatteluihin osallistui kolmesta ryhmästä yhteensä neljä vapaaehtoista varhaiskasvatuksen opettajaa. Osa ryhmien henkilökunnasta oli lomalla, ja koska haastattelut olivat vapaaehtoisia, saimme myös kieltävän vastauksen haastatteluun osallistumisesta. Haastateltaville annettiin ennen haastattelun aloittamista saatekirjeen, jossa kerrottiin enemmän haastattelusta ja sen tarkoituksesta. Saatekirjeessä oli myös maininta haastattelun vapaaehtoisuudesta (Kuula 2011, 107). Kirjeessä kerrottiin myös kehittämistyön tarkoituksesta kerätä aineistoa ja materiaalia haastatteluiden pohjalta ja koota opas sekä osallistua ryhmien vanhempainiltoihin tai henkilökunnan palavereihin.

Ennen varsinaisia haastatteluja tehtiin harjoitushaastattelu, jossa testattiin tarvittavia tallennusohjelmia ja pohdittiin apukysymyksien tarvetta sekä muotoa. Harjoitushaastattelun avulla pystyttiin arvioimaan myös varsinaisten haastatteluiden kestoa. Harjoitushaastattelussa tuli esille apukysymysten tarve (liite 1). Apukysymykset muokkautuivat, kun harjoitushaastattelut oli litteroitu ja haastattelusta syntyneeseen aineistoon oli tutustuttu.

5.3 Aineiston analysointi

Teemahaastattelussa kerätty aineisto järjestetään uudestaan teemoittain, jokaisen vastaajan vastaus on annettujen teemojen alla. Avoimen vaihtoehdon avulla ajatellaan saatavan esille näkökulmia, joita tutkija ei ole osannut etukäteen ajatella. Avoimet kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden kertoa omin sanoin, mitä hänellä on asiasta sanottavaa, kun taas monivalintakysymykset kahlitsevat vastaajan valmiisiin vaihtoehtoihin. (Hirsjärvi ym. 2013, 199–201.) Teemahaastattelun aineiston avulla pyritään saamaan ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Apukysymykset olivat suljettuja kysymyksiä, mutta ne tuottivat siitä huolimatta vuorovaikutusta ja haastatteluvastauksia.

Haastateltaviksi valikoitui vapaaehtoisia varhaiskasvatuksen opettajia ennalta valikoiduista yksiköistä. Yhdestä yksiköstä osallistui kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa. Heidän työuransa varhaiskasvatuksesta olivat 20–40 vuoden välillä. Haastateltaviksi ei valikoitunut yhtään varhaiskasvatuksen lastenhoitajaa. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastattelu oli mahdollista keskeyttää, jos haastateltava olisi niin halunnut. Esihenkilöille esitettiin lisäksi toive rauhallisesta haastattelutilasta ja myös hänelle kerrottiin haastattelun vapaaehtoisuudesta yhteydenotossa. (Kuula 2011, 106–107.) Haastattelutilanteesta pyrittiin näin luomaan mahdollisimman turvallinen ja mahdollistamaan siten dialoginen keskusteluilmapiiri sekä nauhoitukselle hyvät puitteet (Hirsjärvi & Hurme 2011, 74–75).

Haastattelutilanteissa käytettiin sekä puhelimen, että tietokoneen Office 365 Word nauhoitusta. Näin varmistettiin, että haastattelu saatiin taltioitua. Haastattelujen litterointi tallettui automaattisesti Word tekstinkäsittelyohjelmaan. Haastateltavista käytettiin kirjaimia A-D. Aineistoa tutkittaessa teemoiteltiin värikoodein kysymykset ja vastaukset. Jokaisella kysymyksellä oli oma värikoodinsa, sen jälkeen etsittiin litteroidusta tekstistä vastaukset kysymyksiin ja koodattiin ne vastaavilla väreillä. Tämän jälkeen yhteenvedon tekeminen oli värikoodien avulla selkeää. Haastattelutilanteessa tehtiin havaintoja ilmi-

öistä niiden useuden ja toistuvuuden perusteella. Sitä edisti ja helpotti se, että haastattelijoita oli kaksi (Hirsjärvi & Hurme 2011, 136). Aineisto analysoitiin useaan kertaan, jotta varmistuttiin siitä, että molemmat haastattelijat olivat ymmärtäneet sen samansuuntaisesti. Aineistoa tutkittaessa huomattiin, että haastateltavien vastaukset tukivat opinnäytetyön kysymyksenasettelua.

Alla olevassa taulukossa (taulukko 2) näkyy kaikkien haastattelujen kestot ja saatujen aineiston määrä sanoina. Kultakin haastateltavalta kertyi aineistoa suunnilleen saman verran. Kerätyn aineiston määrä riitti saturaatioon eli aineiston kylläntymiseen. Näiden haastatteluiden kautta saatiin tuki sille, ettei uudet tapaukset enää tuo tutkimusongelman kannalta uutta tietoa eli aineisto alkaa niin sanotusti toistaa itseään. (Hirsjärvi 2013, 182.)

Taulukko 2 Aineiston tiedot

Haastateltava	Haastattelun kesto (min.)	Aineiston määrä (sanoja)
A	13 min	1116
B	15 min	1159
C	10 min	839
D	11 min	924

5.4 Osallistava kehittäminen ja palveluoppaan laadinta

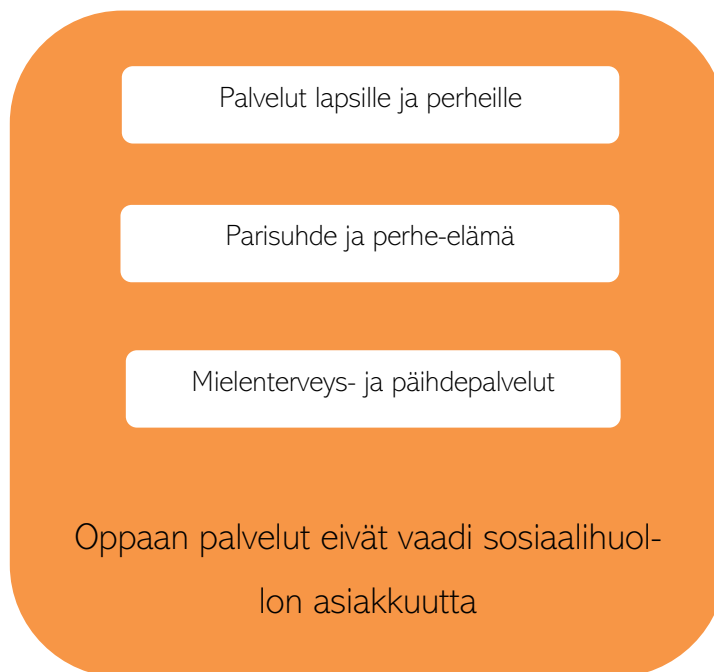
Vanhempainiltojen ja esiopetuksen henkilökunnan palaveriin osallistumisen tarkoituksena oli kynnyksen madaltaminen ja lähentyminen esiopetuksen ja sosiaalitoimen välillä. Power Point (liite 2) esitykseen koottiin materiaalia henkilökunnalta saatujen toiveiden ja haastattelun pohjalta. Esityksessä käsiteltiin lasten oikeuksia ja avattiin ne. Vanhempainillat järjestettiin ilta-aikaan, joten ne pyrittiin rakentamaan helposti sisäistettäviksi ja vähän perhettä kuormittaviksi. Esityksellemme oli varattu vanhempainillassa rajattu aika varhaiskasvatuksen henkilökunnan toiveesta. Mukaan vanhempainiltoihin saatiin oh-

jausryhmästä Turun kaupungin sosiaalityöntekijä lapsiperhesosiaalityön palveluista. Tilaisuuksissa vanhemmat ja henkilökunta saivat esittää heille aiheesta herääviä kysymyksiä.

Ennaltaehkäisevyys oli keskeinen lähtökohta matalan kynnyksen palveluopasta laadittaessa. Varhaisella puuttumisella ilman lastensuojeluasiakkuutta on mahdollisuus vahvistaa perheiden omia voimia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa (Kananoja ym. 2017, 191). Oppaan tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta palveluista ja näin vähentää häpeäkokemusten syntymistä (Kuvaja 2017, 12). Oppaan palveluihin perheet voivat ottaa yhteyttä itsenäisesti tai yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Oppaaseen koottiin matalan kynnyksen palveluita Turun alueelta.

Haastatteluja tehtäessä kävi ilmi, että varhaiskasvatuksen henkilökunta koki tärkeäksi, että heillä on työskentelyvälineenä opas, josta löytyy tarvittaessa apu helposti ja nopeasti. Koska varhaiskasvatuksessa työpäivät ovat kovin hektisiä, ei työntekijöillä siellä ole aikaa etsiä tarvittavaa tietoa. Valmiiksi kootun oppaan saaminen arkisiin tilanteisiin oli henkilökunnan mielestä enemmän kuin tervetullutta. Tiedotusvälineissä on viime aikoina ollut paljon kirjoituksia ja keskustelua varhaiskasvatuksen henkilökunnan tilanteesta. Esimerkiksi Ylen uutisissa 20.6.2022 opetusministeri Li Andersson totesi, että varhaiskasvatuksessa on suurta resurssitarvetta. Samaa resurssipulaa käsittelivät Rusi ja Felixon mielipidekirjoituksessaan Turun Sanomissa (3.9.2022).

Oppaan sisältöä suunniteltiin sen suuntaiseksi, että sitä varhaiskasvatuksen henkilökunta voi käyttää ja he voivat jakaa sitä tarvittaessa myös vanhemmille. Opasta henkilökunta voi jatkossa käyttää ennaltaehkäisevässä työskentelyssä vanhempien kanssa. Oppaassa on koottuna lapsia ja perheitä tukevia matalan kynnyksen palveluja Turussa. Ne ovat pääsääntöisesti maksuttomia lukuun ottamatta tulosidonnaista lapsiperheiden kotipalvelua. Palveluntuottajina ovat julkinen sektori tai kolmas sektori. Oppaaseen sisällytettiin lyhyt esittely palvelun sisällöstä sekä palvelun yhteystiedot. Kaikilla perheillä tulisi olla Kananojan (2017, 107) mukaan yhtäläinen mahdollisuus saada tarvitsemiaan palveluja. Toimeksiantajan kanssa sovittiin, että opas lähetetään Word-tiedostona sähköpostitse esihenkilöille, jotka jakavat sen henkilökunnan käyttöön. Opasta on mahdollista muokata tarpeen vaatiessa sekä tulostaa tai lähettää perheiden käyttöön.

Kuvio 2. Oppaan aihealueet

Oppaaseen koottiin matalan kynnyksen palveluja Turussa. Palveluita on tarjolla lukuisia, mutta tässä on helposti lähestyttäviä vaihtoehtoja, joihin perhe voi olla yhteydessä, eikä niihin tarvita sosiaalihuollon asiakkuutta. Opas on tarkoitettu varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, joka voi jakaa sitä perheille tai yhdessä vanhempien kanssa ottaa yhteyttä palveluntuottajiin. Oppaan alkuun koottiin varhaiskasvatuksessa saatavilla olevat palvelut.

Opas jaettiin kolmeen eri aihealueeseen. Ensimmäisessä osiossa on palvelut lapsille ja perheille. Tähän osioon on koottuna matalan kynnyksen palveluita, joista vanhemmat saavat nettisivuilta paljon apua ja tarvittavaa tietoa erilaisiin mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Lisäksi osiossa on palveluita, joihin vanhemmat voivat olla henkilökohtaisesti yhteydessä.

Oppaan toiseen osioon on koottuna tukipalveluita parisuhteeseen ja perhe-elämän eri vaiheisiin. Parisuhteen haasteisiin on tarjolla luottamuksellista ja maksutonta keskustelua. Parisuhteen ongelmat ovat usein hyvin henkilökohtaisia ja niihin avun pyytäminen saattaa olla vaikeaa ja leimaavaa. Oppaaseen koottuihin palveluihin voi olla yhteydessä omatoimisesti.

Kolmanteen ja viimeiseen osioon oppaassa on koottuna mielenterveys- ja päihdepalveluita. Palveluihin ei tarvita lääkärin lähetettä ja myös perhe voi niihin olla itsenäisesti yhteydessä. Oppaasta löytyy myös yhteystiedot valtakunnalliseen Oivamieli-palveluun, jonka tekijänä ovat Teknologian tutkimuskeskus VTT, Jyväskylän Yliopisto sekä Headsted yhteistyössä Mieli Ry:n ja sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kanssa. Palveluun voi olla yhteydessä puhelimitse suomeksi ja se päivystää vuorokauden ympäri, jokaisena viikonpäivänä.

6 TUTKIMUS OSUUDEN TULOKSET

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat:

1. Millaista osaamista huoli-ilmoituksen prosessi vaatii työntekijöiltä?
2. Saavatko työntekijät mielestään tarpeeksi tukea esihenkilöltään ilmoituksen tekemiseen?
3. Millaiselta ilmoitusprosessi näyttäytyy varhaiskasvatuksen näkökulmasta?

Nämä tutkimuskysymykset esitettiin haastateltaville myös haastattelukysymyksinä. Haastateltavat koodattiin kirjaimin (A, B, C ja D). Vilkan (2005, 35) mukaan haastateltavat pysyvät tutkimuksessa anonyymeinä, kun henkilötietoja ei kerätä. Varsinaisen haastattelun jälkeen sai haastateltava lisäksi esittää kysymyksiä. Ensimmäiseksi kartoitimme haastateltavien työkokemuksen vuosissa alalla.

Kaikilla haastatelluilla oli varhaiskasvatuksen opettajan pätevyys. Työntekijöiden työkokemukset alalta olivat 20–40 vuotta. Työkokemusta heillä oli sekä esiopetuksesta että varhaiskasvatuksesta. Kaksi neljästä työntekijästä olivat tehneet koko työuransa samassa varhaiskasvatussyksikössä.

Haastateltavat kertoivat ovatko he tehneet huoli- tai lastensuojeluilmoituksen työuransa aikana ja minkälaista osaamista ilmoituksen tekeminen vaatii työntekijöiltä ja tarvitsevatko he lisää tietoa ja koulutusta asiasta. Haastateltavat kertoivat uransa aika tekemis-tään huoli- ja lastensuojeluilmoitusten määrästä ja näkemyksistään niihin liittyvän osaamisen ja koulutuksen tarpeistaan melko yhdenmukaisesti.

Haastateltava A kertoi:

”En ole koko pitkän työurani tehnyt ainuttakaan huoli-/lastensuojeluilmoitusta. En osaa vastata, olisiko sen tekeminen tämän vuoksi vaikeata. Meidän alueellamme ei ole ollut tarvetta ilmoituksille”.

”No sanotaan niin, että kyllä tarvitaan lisää koulutusta”.

Haastateltava B kertoi:

"Kyllä olen tehnyt. Teknisesti tekeminen oli helppoa, mutta vanhemmat kokevat sen mörkönä ja sellaisena, että haluamme osoittaa heidän huonommuuttaan".

"Ihan sellaista konkreettista apua kaivataan ja sitä mistä sitä voi saada".

Haastateltava C kertoi:

"En ole tehnyt montaa huoli-ilmoitusta urani aikana. Kyllä se on semmoinen prosessi, että sitä miettii ekaks ja että onko tää nyt mun intuitiota ja onko se mennyt oikein tässä".

"No ei se tieto ja koulutus nyt mitenkään huonoksi ole".

Haastateltava D kertoi:

"Juu olen tehnyt yhden. Teknisesti osaan tehdä netissä. Joo se tuntuu haastavalta ja jotenkin on vaan itsellä korkea kynnys, liian korkea tehdä se. Alue on sellainen, että täällä ei ole joutunut tekemään kauheasti ilmoituksia".

"No tavallaan kyllä, silloin kun kaikki on hyvin, niin ei kaipaa, mutta sitten kun tulee sellainen tilanne, että olisi syytä tehdä jotakin, niin apua, mitäs tässä nyt tulekaan tehdä".

Kaikilla haastateltavilla oli vähän kokemusta huoli-/lastensuojeluilmoitusten tekemisestä. Teknisesti ilmoitusten tekeminen ei tuntunut yhdestäkään haastatelluista haastavalta. Kaksi haastateltavista koki, että kynnys ilmoituksen tekemiseen on korkea. Taustalla vaikuttaa vanhempien reagointi asiaan. Kaksi haastatelluista koki myös, että työskentelyalueella on merkitystä tarpeeseen tehdä ilmoituksia ja heidän alueellaan, ei ole ollut tarvetta ilmoitusten tekemiselle. Kolme haastateltavaa kertoivat tehneensä huoli-/lastensuojeluilmoituksen ja yksi kertoi, ettei ole työuransa aikana tehnyt ainuttakaan. Kaikki neljä haastateltavat kokivat, että tarvetta lisäkoulutukselle, tiedolle ja ilmoituksen tekemiseen tarvitaan (kuvio 3.).

Kuvio 3. Vastausten tulokset (n=4)

Myös tuen saamisesta haastatelluilla oli huomattavan samansuuntaiset tulkinnat. Kaikki heistä kokivat saavansa tukea esihenkilöltä tai muuten työyhteisöstä.

Haastateltava A kertoi:

"Meillä saa kyllä, sieltä tulee ihan 100 % tuki sekä johtajalta, että työkavereilta". "Johtaja ei voi ilmoitusta tehdä, se on jokaisen tehtävä henkilökohtaisesti, jolla sellainen huoli on":

Haastateltava B kertoi:

"Tarpeeksi kyllä tukea tällä hetkellä, kirjavaa käytäntöä kyllä on päiväkodista riippuen". "Tekemistä pohditaan liian pitkään, vanhempien mielestä se tehdään liian herkästi". "Näissä tilanteissa voi konsultoida Veo:ta".

Haastateltava C kertoi:

"Hyvä johtaja ja hyvä tiimi ja aina voi kysyä ja saa apua."

Haastateltava D kertoi:

"Jos mulla huoli heräisi, niin ottaisin kyllä esimieheen yhteyttä, että hän olisi tietoinen, missä mennään ja konsultoisin vielä erityisopettajaa". "Tiiminä me sitä sitten mietitään".

Yleisellä tasolla kaikki haastateltavat kokivat saavansa riittävästi tukea esihenkilöltään ja omilta tiimeiltään. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultointi nousi myös esille kahden haastateltavan kohdalla. Haastatteluissa tuli myös esille, ettei tilanne tuen saannin kannalta ole aina ollut yhtä hyvä, vaan se on vaihdellut haastateltavien työurien aikana.

Viimeisenä kysymyksenä kysyttiin, minkälaisena ilmoitusprosessi näyttäytyy varhaiskasvatuksessa huoli- ja lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen ja miten prosessi käytännössä etenee sosiaalipalveluissa. Onko yhteistyö jatkunut haastateltavien kokemuksesta ilmoittamisen jälkeen.

Haastateltava A kertoi:

"Me ei saada tietää sitä, onko se edennyt johonkin, onko se tuottanut jotain tulosta". Mun mielestä olisi joskus ihan hyväkin tietää, että mitä siinä on tapahtunut". "Ei se oikein kauhean tuttua ole".

Haastateltava B kertoi:

"Tapahtuuko siitä mitään, niin ei kantaudu tänne, mikä on toisaalta hirveä harmi". "Joskus ne ilmoitukset jää sille lailla roikkumaan, että me mietitään, että oliko tästä nyt mitään hyötyä ja oliko tätä ees järkeä tehdä, koska se ei näy meillä mitenkään välttämättä".

Haastateltava C kertoi:

"Se menee sosiaalipuolelle ja sitä kautta sitten esimerkiksi sosiaalityöntekijä tulee ja kartoitetaan sitä sitten, että mitä tarvitaan ja sieltä otetaan yhteyttä sitten asian tiimoilta ja joo jotenkin näin, kun mä muistan, että se meni".

Haastateltava D kertoi:

"No sitten alkaa tällainen, että meihin pitäisi ilmeisesti jonkun ottaa yhteyttä, mutta viime kerrallakaan niin ei koskaan käynyt". "Ilmeisesti semmoinen hoidon tai semmoisen tarve pyörähtää käyntiin ja katsotaan minkä verran tukea siellä tarvitaan perheessä". "En koe tietäväni asiasta tarpeeksi". "Kuraattorien ja varhaiskasvatusten sosionomien työnkuvat ovat kovin epäselvät, kun ovat niin uusia toimia":

Kaikki neljä haastateltavaa kokivat saavansa liian vähän tietoa lastensuojeluprosessin etenemisestä ilmoittamisen jälkeen. Haastateltavat toivoivat saavansa lisää tietoa siitä, mitä tukitoimia perheelle on tarjottu. Haastateltaville ilmoitusprosessin eteneminen oli

epäselvää, ainoastaan yksi haastatelluista osasi kuvata jonkin verran ilmoitusprosessin etenemistä.

Kuvio 4. Vastausten tulokset (n=4)

Teemahaastattelujen perusteella (kuvio 4.) esiopetus ja sosiaalitoimi hyötyvät rajapintojen madaltamisesta ja kootusta palveluoppaasta. Sosiaalitoimen osallistuminen esiopetuksen vanhempainiltoihin toimi tässä hyvänä keinona lähentää eri ammattiryhmiä sekä saada lisätietoa vanhemmille sosiaalitoimen palveluista ja prosessista. Matalan kynnyksen palveluista koottu opas otettiin hyvin vastaan sekä henkilökunnan, että vanhempien keskuudessa. Opas koettiin selkeäksi, siitä oli löydettävissä tiivistetysti tietoa eri elämäntilanteisiin lapsille ja perheille.

7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

7.1 Tulosten arviointia

Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa olisi hyvä vahvistaa ennaltaehkäisevää toimintaa ja huoleen puuttumista varhaisessa vaiheessa. Eriksonin ja Arnkilinkin (2012, 34) mukaan turhia lastensuojeluilmoituksia ei tehdä ja toive olisi, että niitä tehtäisiin jo varhaisemmassa vaiheessa. Yksi neljästä haastatellusta ei ollut työuransa aikana tehnyt yhtään huoli- tai lastensuojeluilmoitusta ja loput haastatelluista kertoivat tehneensä vain muutaman ilmoituksen työuransa aikana. Työntekijöiden tulisi muuttaa omaa toimintatapaansa ja ymmärtää huoli- tai lastensuojeluilmoituksen tarkoitus. Huoleen tulee puuttua ajoissa ja ennaltaehkäisevästi, jotta voidaan turvata lapsen ja perheen etu, joka on myös lastensuojelulain keskeinen periaate. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 §.) Varhaiskasvatuksessa työskentelevien työntekijöiden tulisi saada koulutusta ja perehdytystä tästä aiheesta säännöllisesti lisää. Yhteistyön merkitys vanhempien ja työntekijöiden välillä on ensiarvoisen tärkeää, koska ilman avointa yhteistyötä on lasta ja perhettä vaikea auttaa.

Tutkimuksen tuloksen perusteella voidaan todeta, että kaikki haastellut varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että toivovat lisää tietoa ja koulutusta huoli- ja lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Myös Kelosen ym. (2020, 37) opinnäytetyössä nousee esille, että varhaiskasvatuksen työntekijät toivovat lisää tukea ja opastusta huolen herätessä.

Tutkimuksessa tuli esille, että työyhteisön ja esihenkilön tuella on suuri merkitys huolen herätessä, myös Simanaisen (2020, 25) opinnäytetyössä työyhteisön tuen merkitys nousee vahvasti esille. Yksi haastatelluista tiesi, kuinka prosessi etenee ja kolme haastateltavaa ei tiennyt miten prosessi etenee ilmoittamisen jälkeen. Kaikki neljä haastateltavaa kokivat, että yhteistyö sosiaalitoimen kanssa tulisi olla toimivampaa. Varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat olevansa tilanteessa ulkopuolisia ja heidän saamansa tiedon jäävän ainoastaan perheiden kertoman varaan. Samansuuntaisia vastauksia oli Pulkkinen ja Rauhasen (2017, 30) opinnäytetyössä, jossa varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat, etteivät saa sosiaalitoimesta tarpeeksi tietoa ja tämän vuoksi olivat epätietoisia asioiden etenemisestä. Paavola ym. (2010, 10) toteavat varhaiskasvatuksen työntekijöiden yhteistyön sosiaalitoimen kanssa vähäiseksi ja riittämättömäksi. Vaitiolovelvollisuuden koetaan myös vaikeuttavan yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa.

Haastattelujen vastauksissa ei ilmennyt suuria eroavuuksia tai yllätyksiä. Tämä oli osittain ajatuksemme jo, kun lähdimme tekemään tutkimusta. Toinen opinnäytetyön tekijöistä on tehnyt pitkän uran varhaiskasvatuksen eri yksiköissä ja todennut tutkimusilmiöiden olleen varhaiskasvatuksen arkipäivää jo silloin. Haastateltavien määrä oli melko vähäinen johtuen osittain haastattelun vapaehtoisuudesta ja varhaiskasvatuksen esiopetuksen supistetusta toiminnasta kesäajalla. Tämä ei kuitenkaan vaikuttanut saatuihin haastattelutuloksiin, koska vastaukset olivat oletetun mukaisia.

7.2 Kokemukset vanhempainilloista

Haastattelujen yhteydessä sovittiin kaksi käyntiä esiopetusryhmien vanhempainiltoihin. Esityksen keston toivottiin olevan noin 15 minuuttia. Iltoja varten tehdyn Power Point -esityksen toivottiin osallistavan vanhempia keskusteluun esityksen aikana. Sosiaalityöntekijä esitteli sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain asiakkuuksien palveluiden eroja ja perheiden palveluiden saamisen perusteita. Yhteen haastatelluista esiopetusryhmän vanhempainiltaan osallistuminen ei toteutunut, koska he kokivat, että vanhempainillasta muodostuu liian kuormittava kokonaisuus vanhemmille. Henkilöstön omaa materiaalia oli jo niin paljon, että se täytti koko vanhempainiltaa varten varatun ajan. Heidän kanssaan sovittiin käynti henkilökunnan yksikköpalaveriin. Power Point – esitystä ei henkilökunnan palaverissa esitetty, koska osa henkilökunnasta osallistui palaveriin etänä. Palaverissa keskusteltiin henkilöstön kanssa lapsen suojelusta ja henkilöstön ajankohtaisista kysymyksistä.

Haastatteluun osallistuneen päiväkodin esihenkilö toivoi lisäksi opinnäytetyön tekijöiden osallistumista koko päiväkodille järjestettävään vanhempainiltaan. Siellä esitettiin jo aiemmin tehty Power Point - materiaali ja iltaan osallistui myös sosiaalityöntekijä. Tämän lisäksi päiväkodeista tuli toiveita mahdollisuudesta osallistua päiväkotien vanhemmille järjestettäviin tuleviin tapahtumiin.

Toimeksiantajamme organisoimaan esiopetustapahtumaan opinnäytetyön tekijät osallistuivat omalla toimintapisteellään lokakuussa 2022. Kyseessä oli esiopetusmessut, joissa päivällä vieraili esiopetusikäisiä lapsia eri esiopetusryhmistä ryhmien henkilökunnan kanssa. Henkilökunnan oli mahdollisuus saada opas sähköisesti itselleen tapahtuman jälkeen. Lapsille suunniteltiin toiminnallinen tapahtumapiste, jossa he saivat itse äänestää, onko tylsä hyvää. Illalla lasten vanhemmat näkivät äänestyksen tulokset. Toimeksiantajan kanssa sovittiin, että pisteessä jaetaan matalan kynnyksen opasta vanhemmille.

Toimeksiantaja tutustui ennakkoon oppaaseen ja opas oli hänen mielestään valmis jaettavaksi vanhemmille.

7.3 Opinnäytetyön eettisyyden ja luotettavuuden arviointia

Opinnäytetyöprosessin tulee Arenen 2020 mukaan noudattaa hyvän tieteellisen käytännön suosituksia ja eettisyyttä. Eettiset arvot ovat uskottavan ja hyvän opinnäytetyön perustat. Opinnäytetyötä tehdessä tulee tekijöiden olla rehellisiä, tarkkoja ja huolellisia käsitellessään kerättyjä aineistoja. Aineistoa käsiteltiin näiden suositusten mukaisesti. Opinnäytetyön tuloksissa on paljon suoria lainauksia litteroidusta aineistosta, jotta osallistujien oma ääni tuli tutkimuksessa selkeästi esiin. Haastateltavien anonymiteetti kuitenkin säilyi, koska haastateltavien vastauksista ei pysty profiloimaan vastanneen henkilön identiteettiä. Tutkimustuloksissa ei eritelty myöskään yksiköitä, joissa haastattelut tehtiin.

Haastatteluun osallistuminen oli henkilökunnalle vapaaehtoista. Haastateltaville annettiin riittävästi informaatiota haastattelun sisällöstä ja haastattelun arvioidusta kestosta, minkä perusteella osallistujat tekivät lopullisen päätöksen osallistumisestaan. (Kuula 2011, 107.) Tutkimuksessa ei haastateltu yksiköiden esihenkilöitä, vaan haastattelun kohteena olivat varhaiskasvatuksen esiopetuksessa olevat työntekijät. Luottamuksellisuus otettiin huomioon kaikissa tutkimuksen vaiheissa ja haastateltaville kerrottiin, että haastattelu nauhoitetaan litterointia varten, minkä jälkeen nauhoitteet hävitetään. Tutkimuksessa ei kerätty haastateltavien henkilöiden henkilötietoja, joten edellä mainitulla tavalla haastateltavat pystyivät anonyymeinä (Vilkkä 2005, 35).

Tutkimus toteutettiin hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa otettiin huomioon rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus. Tutkimuksen teemoja analysoitiin validisti eli luotettavasti. Haastatteluista saimme vastaukset kysymyksiimme (Hirsjärvi ym. 2013, 232). Valitsimme teemahaastattelun haastattelumme menetelmäksi, koska Hirsjärven ym. mukaan (2013, 208) sitä käytetään paljon kasvatustieteellisissä tutkimuksissa kvalitatiivisen tutkimusprosessin menetelmänä.

7.4 Oman oppimisen arviointia

Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyömme työskentelytavaksi parityöskentelyn. Koemme saaneemme toisistamme tukea prosessin aikana. Olemme molemmat olleet motivoituneita aiheeseen paneutuessamme ja se on toiminut suurena tukena prosessin edetessä ja olemme saaneet upean kokemuksen prosessin edetessä, kuten Kostamo ym. (2022, 177) toteavat. Meillä kummallakaan ei ollut aiempaa kokemusta tutkimuksen tekemisestä eli suurin osa asioista oli meille aivan uutta. Opinnäytetyön teoriaa etsiesämme opimme samalla kriittisyyttä ja tiedon hakemista eri lähteistä. Pyrimme siihen, että tieto oli ajantasaista, mutta emme löytäneet eksaktisti juuri samaan aiheeseen liittyviä tutkimuksia. Tietoa löytyi runsaasti varhaiskasvatuksen osalta, mutta ei esiopetukseen kohdistettua.

Haastattelutilanteissa noudatimme ennakkoon laatimiamme kysymyksiä ja käytimme apuna tukikysymyksiä. Kerroimme haastateltaville, että haastattelun jälkeen vastaamme mielellämme heille mahdollisesti herääviin kysymyksiin. Esiopetuksen henkilökunnalla oli paljon aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joista keskustelimme. Haastattelutilanteet sujuivat hyvin, mutta kysymyksien laatiminen vaati meiltä opettelua.

Aineiston litteroinnin teimme haastatteluiden yhteydessä käyttäen Microsoft Word -sanelinta puhelimessa ja tietokoneessa. Tämä helpotti haastatteluiden purkua. Opinnäytetyön edetessä jouduimme pohtimaan rajaamista useaan eri otteeseen, koska opinnäytetyötä tehdessä eteemme nousi useita mielenkiintoisia asioita, joita olisi voinut vielä lisätä työhömmme. Rajaaminen ei ollut helppoa, mutta sovimme yhdessä, että pysymme alkuperäisessä suunnitelmassamme. Jatkotutkimusehdotuksena on jalkautuvan sosiaalityön vaikutus varhaiseen puuttumisen toteutumiseen varhaiskasvatuksessa.

Esiopetuksen vanhempainillat ja varhaiskasvatuksen henkilöstöpalaverit kuuluivat osaksi opinnäytetyömme suunnitelmaan. Teimme näitä iltoja varten tiiviin Power Point -esityksen ja suunnittelimme asiasisällön huomioiden esitykselle varatun rajallisen ajan. Tämä oli meille molemmille uutta, toimia asiantuntijana tilaisuuksissa kertomassa lapsen suojelusta ja siihen liittyvistä palveluista. Olimme onnekkaita, että saimme näihin käynteihin mukaan myös Turun kaupungin sosiaalityöntekijän. Esityksen keston arviointi ei ollut helppoa ja harjoittelimme esitystä muutamia kertoja ennen käyntejä.

8 POHDINTA

Esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa vallitsee osittain edelleen toimintakulttuuri, jossa pelko vanhempien reaktiosta vaikuttaa siten, että huolen ilmoittamista mietitään liian pitkään. Toisinaan esiopetuksessa ajatellaan, että onko oma intuitio lapsen huolesta todellinen. On hyvä muistaa, että esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa työskentelevän henkilön ei tarvitse arvioida palveluiden tarpeellisuutta, vaan ilmoituksen jälkeen arvio tehdään sosiaalihuollossa. Haastatteluissa nousi esille, ettei esiopetuksen henkilökunta ole tehnyt montaakaan ilmoitusta työuransa aikana. Jokainen haastateltava toivoi saavansa lisää koulutusta ja sosiaalitoimen kanssa toivottiin yhteistyön vahvistumista. Haastatellut kokivat saavansa tukea esihenkilöiltään ja työyhteisöiltään tarvittaessa. Tullevaisuudessa toivottavasti me lasten kanssa toimivat osataan ajatella asiaa niin, että lapsi ja perhe ovat keskiössä ja he saavat helposti tarvitsemansa avun ja tuen. Toimintakulttuurin olisi hyvä muuttua siten, että asioita uskallettaisiin ottaa avoimesti esille pienkin huolen herätessä. Joskus riittäisi pelkkä kysymys: ”mitä kuuluu”?

Henkilökunta myös usein pohtii sitä, miten he pystyisivät auttamaan perhettä. Näihin tilanteisiin laatimamme opas on hyvänä apuna Turun kaupungissa olevista matalan kynnyksen palveluista. Oppaaseen kerättyihin palveluihin ei tarvita sosiaalihuollon asiakkuutta. Varhaiskasvatuksen henkilökunta voi yhdessä perheen kanssa pohtia perheelle sopivinta palvelua. Opas otettiin hyvin vastaan myös palvelutarpeen arviota tekevien sosiaalityöntekijöiden keskuudessa. Opas koettiin selkeäksi ja hyväksi avuksi työskennellessä perheiden kanssa. Vanhemmat ja henkilöstö ovat olleet kiinnostuneita ja innostuneita oppaasta. Oppaasta saamiemme palautteiden perusteella olemme onnistuneet koamaan työelämälähtöisen oppaan, jota on mahdollista käyttää sekä varhaiskasvatuksessa, että sosiaalihuollon puolella palvelu tarpeenarviointeja tehtäessä. Meiltä on tiedusteltu oppaan painamista paperiseksi. Koemme kuitenkin, että opasta on helppo muokata tarpeen vaatiessa sen ollessa jaettava Word-tiedosto.

Yhteistyön madaltaminen esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen välillä koettiin tervetulleeksi. Saamiemme yhteydenottojen perusteella esiopetus ja varhaiskasvatus on hyvin kiinnostunut yhteistyön parantamisesta, rajapintojen vahvistamisesta ja kynnysten madaltamisesta. Sosiaalitoimen osallistumista vanhempainiltoihin on pidetty hyvänä vaihtoehtona ja olemme saaneet lisää kutsuja esiopetuksen järjestämiin vanhemmille suunnattuihin tapahtumiin. Pidimme tutkimuksemme aihetta tarpeellisenä ennen

työn varsinaista aloittamista ja olemme edelleen sitä mieltä, että varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä tulee kehittää. Vanhemmilla oli mahdollisuus esittää kysymyksiä lapsen suojelusta, mutta kysymyksiä heiltä tuli kovin vähän. Aihe itsessään saattoi vaikuttaa kysymysten vähäiseen määrään, eikä tilannetta varmasti helpottanut se, että paikalla oli toinen toiselleen vieraita vanhempia.

Toivomme, että opinnäytetyö avaisi ovet esiopetuksen, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön jatkokehittämiseen Turussa. Yhteistyön kehittämisestä tulisi vaalia ja toteuttaa matalalla kynnyksellä tarpeen vaatiessa ja säännöllisesti. Pääpaino keskusteluissa tulisi mielestämme edelleen olla käytännön yhteistyössä, eli keskustelujen aktiivisina osapuolina tulisi olla ennen kaikkea käytännön työtä tekevät ammattilaiset, lisäksi vanhempien osallistaminen keskusteluille olisi suotavaa. Tähän hyvänä työskentelymenetelmänä olisi esimerkiksi sosiaalitoimen osallistuminen esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen vanhempainiltoihin sekä henkilökunnan omiin palavereihin. Yhteistyön kehittäminen sosiaalitoimen, esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen välillä vahvistaisi henkilöstön keskinäistä toimivuutta, poistaisi epätietoisuutta ja vähentäisi perheisiin kohdistuvia tahattomia stigmoja ja esimerkiksi vanhempien mahdollisia pelkoja lasten heiltä pois ottamisesta. Tarkoituksena on antaa perheille ennaltaehkäisevää palvelua oikea aikaisessa vaiheessa.

Sosiaalipalvelut kokevat suuria muutoksia vuoden 2023 aikana, jolloin SOTE- uudistus astuu voimaan. Toivomme ettei uudistuksella ole heikentäviä vaikutuksia yhteistyön kehittämiseen varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen välillä, vaan että uudistus parantaa ja tehostaa vallitsevia toimintatapoja varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen välillä. Perheiden ja lasten tarpeita tulisi huomioida entistä paremmin tulevassa palvelujärjestelmässä tarjoamalla heille matalankynnyksen palveluja oikea-aikaisesti (Toikko 2005, 12). Toikon vuonna 2005 esittämä ajatus pätee mielestämme edelleen ja tulevassa uudistuksessa tulisi kiinnittää huomiota yhteistyön toimivuuteen, kun perheitä ohjataan palveluiden piiriin. Eri toimijoiden olisi jatkossakin hyvä viestittää keskenään, jotta turhalta epätietoisuudelta ja perheiden pallottelulta eri palveluiden välillä välttyttäisiin.

LÄHTEET

Arene 2020. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 10.11.2022 <https://www.arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>

Aro, A. 2018. Työilmapiiri kuntoon. Liettua: Balto print.

A-Studio. 2022. Sirkkanen, S. Esitetty 20.6.2022 YLE1. Viitattu 10.10.2022. <https://yle.fi/uutiset/3-12502797>

Bergman, E. & Myllyrinne, R. 2019. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. Viitattu 18.4.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160022/Bergman_Emma_Myllyrinne_Roosa.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eriksson, E & Arnkil, T. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. 8 Painos. Tampere: Juvenes Print- Tampereen Yliopistopaino Oy.

Heinonen, H; Iivonen, E; Korhonen, M; Lahtinen, N; Muuronen, K; Semi, R & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: Bookwell Oy. PS-Kustannus.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 4. Painos. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S; Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. Painos. Porvoo: Bookwell Oy.

Hyvärinen, M; Nikander, P & Ruusuvuori, J. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa M. Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 11–45.

Juutti, P. 2013. Jaetun johtajuuden taito. Juva: Bookwell Oy. PS-Kustannus.

Kallinen, T.; Kinnunen, T. & Vuori, J. 2022. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 3.10.2022. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kananoja, A.; Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. 4. Uudistettu laitos. Printon Tallinna: Tietosanoma Oy.

Kelonen, J; Aropaasi, S. & Huuskonen, T. 2020. Miten toimia, kun huoli lapsesta herää? Opas varhaiskasvatuksen työntekijöille. Opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.9.2022. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020053115633>

Kostamo, P. Airaksinen, T & Vilkkä, H. 2022. Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tallinna: AS Printo.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Toinen painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Kuvaja, M. 2017. "Se halvaannuttaa perheen ja leimaa eteenkin lasta" lastensuojeluilmoituksen merkitykset internetkeskusteluissa. Pro gradu -työ. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Sosiaalityö. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 8.2.2023 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102251/GRADU-1509532171.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojelun arviointi 2015. Turun kaupungin tarkastuslautakunta. Viitattu 22.10.2022. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/2014_lastensuojelun_arviointi_tarkastuslautakunta_2.6.2015.pdf

Mahkonen, S. 2018. Vuoden 2018 varhaiskasvatuslaki. Helsinki: Edita Publishing Oy.

MLL 2015. Lausunto. Sanni Grahan-Laasonen. Varhaiskasvatuksen lähtökohdaksi lapsen tarpeet. Viitattu 10.1.2023. <https://www.mll.fi/kannanotot-ja-lausunnot/varhaiskasvatuksen-lahtokohdaksi-lapsen-tarpeet/>

Opetushallitus 2014. ePerusteet. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Esiopetuksen tehtävät ja yleiset tavoitteet. Viitattu 14.11.2022. <https://eperusteet.opintopolku.fi/-/fi/esiopetus/419551/tekstikappale/685716>

Opetushallitus 2022. Esiopetus lapsen oikeutena. Viitattu 18.3.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulu-tus-ja-tutkinnot/esiopetus-lapsen-oikeutena>

Paavola, A; Honkavaara, P; Muuronen, K; Mäkinen, P; Tolonen, M & Varsa, M. 2010. Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus. Lastensuojelulain vaikutukset eri ammattiryhmien toimintatavoihin: Mikä toimii, mikä takkuu, mitä pitäisi kehittää? Lastensuojelun Keskusliitto kirjoittajat. Talentia, Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Viitattu 2.9.2022. https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

Pulkkinen, E.; Rauhanen, A. 2017. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön Jyväskylän kaupungin työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä. Opinnäytetyö. Jyväskylä ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.3.2022. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/139807/Pulkkinen_Ella_Rauhanen_Alisa.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Reikko, K.; Salonen, K.; & Uusitalo, I. 2010. Puun ja kuoren välissä - Lähijohtajuus sosiaali- ja

terveysalalla. Viitattu 28.8.2022 Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 31:

<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522161284.pdf>.

Räty, T. 2019. Lastensuojelulaki käytäntö ja soveltaminen. 4. Painos. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Saastamoinen, K. 2016. Lapsen suojelu. Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä, käsikirja arjen toimintaan. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Salonen, K; Eloranta, S; Hautala, T & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun Ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Tampere: Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy.

Sandström, S.; Keiski-Turunen, A.; Hassila, L.; Aunola, E. & Alahuhta, M. 2018. Moniammatillinen yhteistyö sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten kuvaamana. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 44. Hakupäivä 19.10.2022. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2018061225734>.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

THL. 2022a. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 17.4.2022. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/dokumentointi-lastensuojelussa>

THL. 2022b. Suomen virallinen tilasto. Tilastoraportti 22/2022. Lastensuojelu 2021. Viitattu 2.9.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144518/Lastensuojelu_2021_korjattu_07062022.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Tilastokeskus. 2017. Viitattu 20.4.2022 https://www.stat.fi/til/synt/2016/synt_2016_2017-04-11_tie_001_fi.html

Toikko, T. (toim.) 2005. Sosiaalialan kehittämistyön lähtökohtia. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. raportteja ja selvityksiä 20. Seinäjoki.

Turku. 2022. Varhaiskasvatus. Viitattu 23.8.2022 <https://www.turku.fi/paivahoito-ja-koulutus/varhaiskasvatus>

Turun Sanomat 3.9.2022. Mielipidekirjoitus Rusi, M. Felixon, K.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 28.05.2009/380. Annettu Helsingissä 28.05.2009. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090380>.

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Annettu Helsingissä 13.7.2018. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Varpu 23.9.2005. Lapselle tukea ajoissa 38 B.

Vilkka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Otavan kirjapaino Oy.

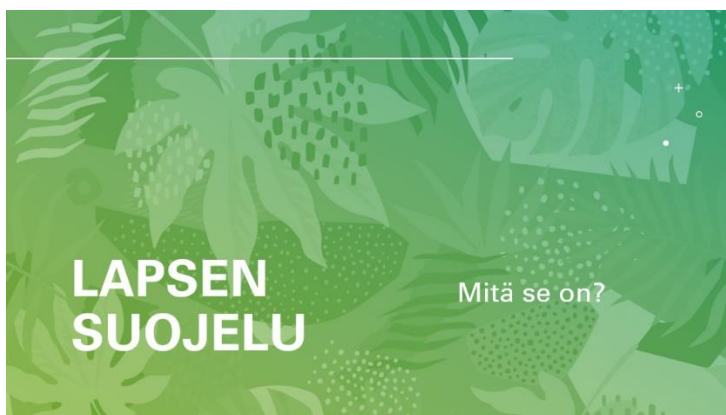
Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. Uudistettu painos. Juva: Bookwell Oy.

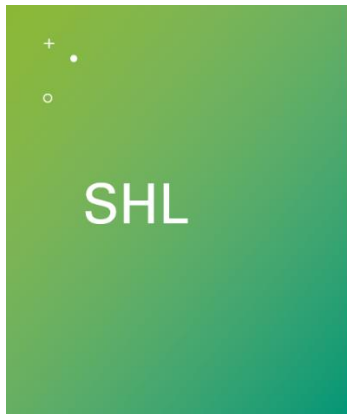
Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991. Annettu Helsingissä 1991. Saatavilla https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2

Haastattelun apukysymykset

- Tuntuuko ilmoituksen tekeminen haastavalta?
- Jos on tuntunut haastavalta, niin mikä sen tekee haastavaksi?
- Koetko tarvitsevasi lisää tietoa tai koulutusta asiasta?
- Tehdäänkö mielestäsi ilmoitus liian herkästi, vai oletko sitä mieltä, että ilmoituksen tekemistä pohditaan liian pitkään?
- Onko työyhteisön tuesta apua ja saatko sitä?
- Onko työyhteisöllä sovittu toimintatapa ilmoituksen tekemiselle?
- Tiedätkö, miten asia etenee ilmoituksen tekemisen jälkeen?
- Onko sinulla ollut tarvetta ilmoittamiselle ja onko johtanut ilmoittamiseen?
- Miten prosessi teidän yksikössänne etenee, kuka ottaa ilmoittamisesta vastuun?
- Jos on ollut, niin oletko tiennyt asiasta tarpeeksi?
- Onko ilmoitus tehty vanhemman kanssa tai ilman vanhempaa?

Vanhempainiltojen PowerPoint esitys

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) alaiset palvelut

Sosiaalipalvelujen tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten, nuorten ja perheiden toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta.

Kunnilla on velvollisuus tiedottaa asukkaille palveluista ja kertoa selkeästi, mistä niitä voi hakea.

Ensisijainen palvelumuoto perheille. (yhteydenoton jälkeen)

Lastensuojelulaki (417/2007) on lastensuojelutoimintaa säätelevä erityislaki. Sen keskeisenä tavoitteena on varmistaa lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottaminen sekä turvata lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut ja tukitoimet.

Lastensuojeluasiakkuudessa huoli on suuri.